

Reykjavík 21. apríl 2023

Velferðarnefnd Alþingis
brynjar.pall.johannesson@althingi.is

Efni: Svör félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins við umsögnum til velferðarnefndar varðandi tillögu til þingsályktunar um aðgerðaáætlun um þjónustu við eldra fólk fyrir árin 2024- 2028.

Alls bárust 13 innsend erindi á umsagnartímanum frá 12. apríl til 18. apríl af alls 95 umsagnarbeiðnum. Eftirfarandi aðilar sendu inn erindi:

- Alheimersamtökin á Íslandi
- Embætti Landlæknis
- Félagsráðgjafafélag Íslands
- Húnaþing vestra
- Landsamtökin Þroskahjálp
- MND félagið á Íslandi
- Öryrkjabandalag Íslands
- Pálmi V. Jónsson
- Rannsóknarstofa í öldrunarfræðum
- Reykjavíkurborg
- Samband íslenskra sveitarfélaga
- Samtök fyrirtækja í velferðarþjónustu
- Sjúkratryggingar Íslands

Umsagnirnar voru almennt mjög jákvæðar. Umsagnir frá Félagsráðgjafafélagi Íslands, Landsamtökunum Þroskahjálp, Rannsóknarstofa í öldrunarfræðum, Sambandi íslenskra sveitafélaga og Sjúkratrygginga Íslands, voru þess eðlis að þær kröfðust ekki viðbragða. Hér á eftir eru viðbrögð félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins við ákveðnum atriðum í öðrum umsögnum, en umsagnir í heild sinni má sjá á slóðinni:

<https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalin/erindi/153/860/?ltg=153&mnr=860>

Umsögn Alheimersamtakanna

1) Þróunarverkefni stuttinnlagna A.4

„Samtökin hafa lengi vakið athygli á þörf á sveigjanlegum stuttinnlögnum fyrir einstaklinga með heilabilun og að tímasetning þeirra og lengd komi til móts við þarfir aðstandenda. Í kaflanum er gert ráð fyrir að þessi rými séu fyrir einstaklinga sem eru að koma úr bráðameðferð og þurfa lengri dvöl. Oft gerist það að t.d. maki/umönnunaraðili einstaklings með heilabilun veikist sjálfur eða þarf að bregða sér af bæ með stuttum fyrirvara. Þá er nauðsynlegt að hægt sé að grípa til slíkra úrræða. Þau

þurfa ekki endilega að vera í jafn dýrum úrræðum og hjúkrunarheimili eru þar sem ekki er alltaf þörf á lækniþjónustu við þessa skjólstæðinga. Alzheimersamtökin geta fjótlega boðið tvö slík rými í húsnæði sem nýlega var tekið í notkun fyrir Fríðuhús og lýsa sig reiðubúin til samstarfs um þetta“

Svar

Alzheimersamtökin benda þarna á þörf fyrir styttri innlagnir en boðið er upp á í svokölluðum skammtímainnlögnum fyrir sína umbjóðendur og að tryggja þurfi meiri viðbragshraða. Jafnframt að slíkt úrræði þurfi ekki að vera inn á heilbrigðisstofnun. Umræður voru innan verkefnastjórnarinnar um þörfina á úrræði sem mætti kalla „hótel amma“ og fælist í því að eldra fólk gæti dvalið á öruggum stað með viðeigandi þjónustu en gestur borgaði fyrir hótel kostnað sanngjarnt verð.

Aðgerðin hefur það markmið að lágmarka dvöl eldra fólk á sjúkrahúsi eftir að eiginlegri meðferð þar er lokið. Hún tekur því eingöngu mið af því og er að fyrirmynd norðurlandana.

Umsögn Embætti Landlæknis

1) Þróun dagdvala A.3.

„Mikilvægt er að endurskoða skilgreiningar á hlutverki dagdvala, markmiðum og hvaða þjónusta á að vera til staðar í mismunandi tegundum í almennri dagdvöl og sérhæfðri. Kröfulýsing er nauðsynleg. Í dag er ekki til staðar kröfulýsing fyrir sérhæfð dagdvalarrými fyrir heilabilaða.“

„Mikilvægt er að skilgreina hvaða verkefni eiga að fara fram í dagdvölum og hver hefur umsjón og eftirlit með þeim. Í dagdvölum gæti farið fram heilðrænt öldrunarmat sem er mikilvægur hlekkur í því að lengja þann tíma sem aldraðir búa heima. Auk þessa er mikilvægt að setja fram kröfur um faglega þekkingu starfsfólks sem starfar í dagdvölum sem og huga að skráningu. Eins má velta því upp hvort ekki þurfi að breyta nafni dagdvala í nafn sem væri meira lýsandi fyrir þjónustuna s.s. dagþjálfun.“

Svar

Í lið a. á lýsingu á aðgerð segir að endurskoða verði skilgreint hlutverk og markmið dagdvala. Þessi endurskoðun er ætlað að taka á þeim atriðum sem koma fram í umsögn Embætti Landlæknis.

2) Þróunarverkefni stuttinnlagna A.4.

„Mikilvægt er að sett sé fram skýr kröfulýsing á hlutverki og þjónustu stuttinnlagna á hjúkrunarheimili auk þess að skýra hvaða aðili hafi yfirumsjón með þessum rýmum ef það á ekki að vera hendi færni- og heilsufarsnefndar. Hafi einstaklingur verið í endurhæfingarmeðferð á spítala þarf sú meðferð að halda áfram fram að útskrift heim, því er kröfulýsing nauðsynleg.“

Svar

Aðgerðin hefur það markmið að lágmarka dvöl eldra fólk á sjúkrahúsi eftir að eiginlegri meðferð þar er lokið og þarf því að ganga hratt fyrir sér að einstaklingur færist frá sjúkrahúsi í slíkt rými á hjúkrunarheimili. Gert er ráð fyrir að þetta sé eingöngu úrræði fyrir þá sem lokið hafa meðferð þar með talið endurhæfingameðferð og því ætti ekki að vera krafa um slíka þjónustu. Verkefnastjórn mun við útfærslu á þessari aðgerð horfa sérstaklega til þess að skýrt sé hver hafi yfirumsjón með þessum rýmum.

3) Efling öldrunarráðgjafar B.3

„Setja þarf fram skilgreiningu á því hvað felist í öldrunarráðgjöf. Er þetta þjónusta byggð á félagslegum úrræðum og þjónustu, eða einnig ráðgjöf vegna breytinga á líkamlegu eða andlegu ástandi og þá tengt heilbrigðisþjónustu? Í lýsingu á liðum a. til c. er hlutverkið ekki skilgreint. Ef öldrunarráðgjöf snýr að heilbrigðisþjónustu þá þurfa faglegar kröfur að vera skýrar sem og skráning í sjúkraskrá. Mikilvægt er að samþætta heilbrigðisþjónustu við félagsþjónustu með málastjóra sem getur komið að þjónustu á bæði 1. og 2. stigi heilbrigðisþjónustu með teymi t.d. hjúkrunarfræðings með sérþekkingu í öldrunarhjúkrun eða öldrunarlækni. Kannski væri betra að yfirheiti þessa verkefnis væri efling ráðgjafar en ekki öldrunarráðgjafar. Er hér verið að tala um yfirsýn mála einstaklinga og mögulega meðferð eða veitta þjónustu eða jafnvel bæði? Ef svo er þá á orðið ráðgjöf ekki við.“

Svar

Í lið a. á lýsingu á aðgerð segir m.a. að unnið verði í samstarfi við hluteigandi aðila að skilgreiningu á því hvað felist í öldrunarráðgjöf. Þessari vinnu við skilgreiningu er m.a. ætlað að svara þeim góðu ábendingum sem fram koma í umsögn. Í umsögn er bent á að réttara gæti verið að nota orðið ráðgjöf en ekki öldrunarráðgjöf en ástæða þess að notað er orðið öldrunarráðgjöf er sú að við vinnslu aðgerðaráætlunar kom ítrekað fram skortur á sérhæfðri öldrunarráðgjöf sem nauðsynleg er fyrir einstaklinga á þessu æviskeiði.

Umsögn Húnaþings vestra

1) Fjármögnun

„Byggðarráð fagnar framlagðri aðgerðaáætlun en leggur áherslu á mikilvægi þess að fjármagn fylgi þeim metnaðarfullu aðgerðum sem skilgreindar eru í áætluninni. Jafnframt lýsir ráðið yfir áhuga á að Húnaþing vestra verði eitt þeirra sveitarfélaga sem taka þátt í þróunarverkefni um samþætta heimaþjónustu.“

Svar

Búið er að kostnaðarmeta aðgerðaáætlunina í fjármálaáætlun var gert ráð fyrir henni.

Umsögn MND félagsins á Íslandi

1) Nafn á aðgerðaáætlun

„Legg til að þetta hjómi þannig: um aðgerðaráætlun um þjónustu við fólk fyrir árin 2024-2028. Það er löngu tímabært að hætta kassavæðingu fólks sem þarfnast aðstoðar. Kassarnir eru allt of margir. T.d. Börn-fötluð börn-fullorðnir-fatlaðir-langveikir-aldraðir svo eitthvað sé nefnt. Við erum bara einstaklingar sem þurfum aðstoð.“

Svar

Rétt er að taka fram að bæði heimaþjónusta og heimastuðningur, stoðþjónusta (áður félagsleg heimaþjónusta) er fyrir þá sem eru 18 ára og eldri. Þær aðgerðir sem fram koma í þingsályktunartillögu munu gagnast öllum þeim sem þurfa á heimaþjónustu að halda óháð fullorðins aldri.

2) Miðstöð velferðartæknilausna

„Halló! Á ekki að einfalda hlutina? Sjúkratryggingar sjá um þetta í dag, ágætlega og tekur því ekki að búa til enn eitt apparatið "Miðstöð um hjálpartæki" til hvers?“

Svar

Í dag er engin einn staður sem sér um að innleiða velferðartækni á landsvísu. Velferðartæknismiðja Reykjavíkurborgar sér um Reykjavík og Veltek er samstarfsvettvangur um tækniþróun í þágu heilbrigðis og velferðar á Norðurlandi. Þessi aðgerð verður unnin með aðilum frá Sjúkratryggingum Íslands og ekki er verið að horfa til þess að um sjálfstæða miðstöð verði að ræða heldur getur miðstöðin verið innan annarrar stofnunnar.

Umsögn Pálma V. Jónssonar

1) Þróunarverkefni stuttinnlagna

„Lagt er til að tekið verði á því sem hefur verið kallað „hvíldarinnlagnir“. Eins og þær eru útfærðar nú, þá „hvíla þær“ aðstandendur fremur en skjólstæðinginn sem á í hlut. Þeir eru að jafnaði settir inn í einstök rými á einingum þar sem fólk dvelur varanlega án þess að tekið sé tillit til þeirra þarfa. Lagt er til að tekið verði upp heitið „Skammtímadvöl með andlegri og líkamlegri virkni“ og kveðið verði svo á að þetta séu sérstakar einingar sem eru eingöngu fyrir þetta hlutverk og þar verði boðið upp á andlega, vitræna og líkamlega virkni.“

Svar

Aðgerðin hefur það markmið að lágmarka dvöl eldra fólk á sjúkrahúsi eftir að eiginlegri meðferð þar er lokið. Hún tekur því eingöngu mið af því og er að fyrirmynd norðurlandana. Aðgerðin tekur ekki á núverandi fyrirkomulagi svokallaðra „hvíldarinnlagna“ heldur er um nýtt úrræði að ræða.

2) Samræmt matstæki

„Bætt verði við lið e sem segir; “Komið verði á legg verkefnisstjórn sem haldi utan um innleiðingu á samræmdum matstækjum, þjáfi fagfólk í notkun tækjanna, vinni úr töifræðigögnum i rauntíma og tryggi að gæðavísar þjónustunnar séu metnir og gæðaverkefnum komið á þar sem gæðabresta verður vart““.

Svar

Í lið a. í lýsingu á aðgerð A.5 um samræmt matstæki segir að lagt verði mat á hvort og þá hvaða mælitæki InterRai henti til innleiðingar ásamt því að gerð verði úttekt á gagnsemi og möguleikum til þróunar mælitækis. Jafnframt segir í aðgerð C.2 um eflingu upplýsingar, rannsókna o.s.frv. í lið b. í lýsingu með aðgerð að á einum stað verði safnað tímanlegum og samræmdum upplýsingum. Sú tillaga sem kemur fram í umsögn um að koma á legg verkefnastjórn sem haldi utan um samræmt matstæki o.s.frv. er mjög mikilvæg og ætti að vera afrakstur þeirrar vinnu að leggja mat á mælitæki og vinnslu þess.

3) Þjónusta við fólk með Parkinson sjúkdóm

„ B.2. Í framhaldi af fyrstu setningunni sem fjallar um fólk með heilabilun komi eins setning sem fjallar um stuðning við fólk með Parkinson sjúkdóm. ... Setningin gæti hijóðað svo: „ Sambærileg þjónusta verði þróuð fyrir fólk með Parkinson sjúkdóm og aðstandendur þeirra.““

Svar

Í skipunarbréfi verkefnastjórnar var sérstaklega ávarpað að horfa skuli til þjónustu við fólk með heilabilun og aðstandenda þeirra. Um er að ræða aðgerðaáætlun til fjögurra ára þar sem niðurstöður um árangur aðgerðanna verða teknar saman og niðurstaðan nýtt til að taka ákvörðum með hvaða

hætti þjónustu við eldra fólk skuli háttað til framtíðar. Sú þekking sem safnast með aðgerð B.2 mun vonandi sem allra fyrst á aðgerðatímanum sýna hvort og þá með hvaða hætti nýta má árangur aðgerðarinnar fyrir aðra sértæka hópa eins og fólk með Parkinson sjúkdóm og aðstandendur þeirra.

4) Geðheilbrigðisþjónusta fyrir eldra fólk

„Bætt verði við liðnum D.3 sem hétu „Geðheilbrigðisþjónusta fyrir eldra fólk“

Svar

Verkefnastjórn tekur undir mikilvægi þess sem fram kemur í texta umsagnaraðila um að bæta geðheilbrigðisþjónustu fyrir eldra fólk en sú vinna heyrir undir geðheilbrigðisáætlun. Leiða má líkum að því að á framkvæmdartíma aðgerðaáætlunar verði en skýrara hvar pottur er brotinn í þjónustu við eldra fólk og þeim upplýsingum safnað saman og komið áfram til hluteigandi aðila.

Umsögn Reykjavíkurborgar

1) Löggjöf varðandi dagdvalir

„Varðandi dagdvalir þarf að vera skýrt hver ber ábyrgð á að útvega húsnæði og greiða fyrir það“

Svar

Við vinnslu a. b. og c. liðar lýsingar á aðgerð A.3 um þróun dagvala verður m.a. samvinna við sveitarfélög og þessi mikilvæga athugasemd mun væntanlega koma fram og verða unnið með m.a. undir aðgerð D.1 sem varðar endurskoðun laga.

Umsögn Samtaka fyrirtækja í velferðarþjónustu

1) Þróun dagvala

„Lykilatriði er að gera kröfulýsingu fyrir starfsemi dagþjálfana, skilgreina hlutverk, markmið og tegundir rýma. Og að fjármagn fylgi settum markmiðum. Þetta á við um allar dagdvalir, ekki einungis þær sveigjanlegu.“

Svar

Í lið a. í lýsingu við aðgerð A.3 um þróun dagvala kemur fram að skilgreint hlutverk og markmið dagvala verði endurskoðað. Við vinnslu aðgerðar verður horft til þess hvort sú vinna verði unnin með gerð kröfulýsingar eða vinnan nýst inn í gerð kröfulýsingar.

2) Orðið öldrunarráðgjöf

„Orðið öldrunarráðgjöf er ekki jákvætt orð að okkar mati. Mætti t.d. frekar standa: Efling ráðgjafar fyrir þá sem eru að eldast / eldra fólk?“

Svar

Verkefnastjórn hefur í vinnu sinni stuðst við orðið „eldra fólk“ og við vinnslu aðgerðaráætlunar hefur það orð fest sig æ betur í sessi. Þessi athugasemd umsagnaraðila er því vert að taka til endurskoðunar við vinnslu aðgerðaráætlunar. Hugtakið öldrun er þó enn í mikilli notkun og er t.a.m. nám í öldrunarfræðum í boði við Háskóla Íslands.

3) Endurskoða aðgerð E.2 um nýjungar í búsetufyrirkomulagi

„SFV kalla eftir því að aðgerð þessi verði endurskoðuð. Í aðgerðinni er talað um að: „prófa að nýta hluta þess fjármagns sem nú fer í rekstur dvalar- og hjúkrunarrýma í þjónustu sem fellur nær sjálfstæðri

búsetu." SFV minna á að það fjármagn sem í dag fer til hjúkrunarheimila er langt frá því að vera nægilegt til að uppfylla þau viðmið sem stjórnvöld sjálf hafa sett sér um þjónustuna. Þannig geta hjúkrunarheimilin í dag ekki uppfyllt viðmið Embættislandlæknis um mönnun og fagmönnun (eins og kom t.d fram í skýrslu verkefnisstjórnar leiddri af Gyfa Magnússyni). Því er ekki mögulegt að ætla að taka hluta þess fjármagns sem fer til hjúkrunarheimila og setja í önnur úrræði."

Svar

Í aðgerð um nýjungar í búsetufyrirkomulagi eldra fólks segir „Kortlögð verði tækifæri sem gefast til að gera eldra fólki kleift að búa sem lengst heima með því að greina, skoða og prófa að nýta hluta fjármagns sem ella færi í rekstur dvalar- og hjúkrunarrýma í þjónustu sem fellur nær sjálfstæðri búsetu“. Hér er lögð áhersla á orðið „tækifæri“ og að teymið sem stofnað verði, hugmyndateymi, verði m.a. skipað með fulltrúum Samtaka fyrirtækja í velferðarþjónustu og verður því ekki ráðist í slíkar aðgerðir nema að aðilar séu sammála um tækifæri sé til staðar í ljósi fjármagns.